

УДК 343.722

DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2026.1.55>

КАТОРКІН Р.А., КАЛАТУР М.В.

**ОКРЕМІ ПИТАННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ДЕЛІКТИ,
ПЕРЕДБАЧЕНІ СТ. 201-2 КК УКРАЇНИ
ТА ЇХ ВПЛИВ НА ВОЄННУ БЕЗПЕКУ ДЕРЖАВИ****SELECT ISSUES OF CRIMINAL LIABILITY FOR OFFENSES
UNDER ARTICLES 201-2 OF THE CRIMINAL CODE OF UKRAINE
AND THEIR IMPACT ON NATIONAL MILITARY SECURITY**

У статті аналізуються окремі питання кримінальної відповідальності за делікти, передбачені ст. 201-2 КК України, та їх вплив на воєнну безпеку держави. Доведено негативний вплив незаконного використання гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги на воєнну безпеку держави. Зазначається, що відповідний делікт призводить як до репутаційних втрат держави перед країнами-партнерами (що сприяє зниженню кількісних та якісних показників допомоги, яка надходить), так і до загострення гуманітарної кризи, зниження рівня обороноздатності в умовах війни України проти російської федерації. Аналізуються дискусійні питання, пов'язані зі змістом диспозицій ст. 201-2 КК України. Наголошується на необхідності узгодження положень цієї норми з положеннями Закону України «Про гуманітарну допомогу». Вказується на доцільності виключення мети у вигляді отримання прибутку з числа обов'язкових ознак суб'єктивної сторони кримінальних правопорушень, передбачених ст. 201-2 КК України. Розглядається дискусійне питання щодо доцільності розміщення ст. 201-2 у межах розділу VII Особливої частини КК України з огляду на безпосередній об'єкт делікту та його співвідношення з родовим об'єктом злочинів та кримінальних правопорушень, включених до цієї структурної частини закону про кримінальну відповідальність. Зроблено висновок, що чинна редакція ст. 201-2 КК України містить цілий ряд дискусійних положень. З метою їх усунення важливо провести узгодження даної норми закону про кримінальну відповідальність з положеннями Закону України «Про гуманітарну допомогу», виключити мету у вигляді отримання прибутку з числа обов'язкових ознак суб'єктивної сторони складу злочину, що дозволить притягати до відповідальності осіб, які допустили нецільове використання гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги, переслідуючи інші цілі, тощо. Перспективним напрямом подальших наукових пошуків є дослідження зарубіжного досвіду регулювання кримінальної відповідальності за незаконне використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги.

Ключові слова: *благодійна допомога, воєнна безпека, гуманітарна допомога, делікт, злочин, кримінальна відповідальність.*

The article analyzes certain issues of criminal liability for offenses under Article 201-2 of the Criminal Code of Ukraine and their impact on the military security of the state.

© КАТОРКІН Р.А. – доктор філософії в галузі права, науковий співробітник навчально-наукової лабораторії дослідження проблем забезпечення прав осіб, які постраждали від війни (Навчально-науковий інститут права та інноваційної освіти Дніпровського державного університету внутрішніх справ) <https://orcid.org/0000-0002-0115-8198>

© КАЛАТУР М.В. – доктор юридичних наук, професор, науковий співробітник навчально-наукової лабораторії дослідження проблем забезпечення прав осіб, які постраждали від війни (Навчально-науковий інститут права та інноваційної освіти Дніпровського державного університету внутрішніх справ) <https://orcid.org/0000-0001-6146-9468>

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

The negative impact of the illegal use of humanitarian aid, charitable donations, or free assistance on the military security of the state has been proven. It is noted that such misconduct leads both to a loss of reputation for the state among its partner countries (resulting in a reduction in the quantity and quality of aid received from them) and to an exacerbation of the humanitarian crisis and a reduction in the level of defense capability in the context of Ukraine's war against the Russian Federation. Controversial issues related to the content of Article 201-2 of the Criminal Code of Ukraine are analyzed. The need to harmonize the provisions of this norm with the provisions of the Law of Ukraine "On Humanitarian Aid" is emphasized. It is pointed out that it is expedient to exclude the purpose of making a profit from the list of mandatory characteristics of the subjective side of criminal offenses provided for in Article 201-2 of the Criminal Code of Ukraine. It is pointed out that it is expedient to exclude the purpose of making a profit from the list of mandatory characteristics of the subjective side of criminal offenses provided for in Article 201-2 of the Criminal Code of Ukraine. There is a debate regarding the appropriateness of placing Article 201-2 within Section VII of the Special Part of the Criminal Code of Ukraine, given the direct object of the offense and its relationship to the generic object of crimes and criminal offenses included in this structural part of the law on criminal liability. It is concluded that the current version of Art. 201-2 of the Criminal Code of Ukraine contains a number of controversial provisions. In order to eliminate them, it is important to harmonize this provision of the law on criminal liability with the provisions of the Law of Ukraine "On Humanitarian Assistance", to exclude the goal in the form of profit from the number of mandatory signs of the subjective side of the crime, which will allow to hold accountable persons who have allowed the misuse of humanitarian aid, charitable donations or free assistance, pursuing other goals, etc. A promising direction for further scientific research is the study of foreign experience in regulating criminal liability for the illegal use of humanitarian aid, charitable donations or free assistance for the purpose of profit.

Key words: *charitable assistance, military security, humanitarian aid, tort, crime, criminal liability.*

Вступ. З 2014 року українці проживають в умовах війни, яку російська федерація підступно розв'язала проти нашої держави. Вже тоді, у середині 10-х років ХХІ ст. мешканці окремих територій України зіштовхнулись із цілим комплексом соціальних проблем: втрата домівок, роботи, матеріальних благ тощо [1, с. 82]. У нових реаліях найменш соціально захищені верстви населення потребували невідкладної допомоги, а для більшості українців поняття «благодійна допомога», «гуманітарна допомога», «волонтерство» тощо заграли новими бар'ярами.

З початком у лютому 2022 р. нової фази війни, що вилилась у широкомасштабні бойові дії з боку держави-агресора та нові випадки захоплення українських територій, відповідна гуманітарна та соціально-економічна криза лише загострилась, охопивши значну частину громадян [2, с. 216].

Держава-терорист продемонструвала усьому світу своє справжнє обличчя, що призвело до того, що майже всі суверенні демократичні країни, ряд міжнародних неурядових організацій та звичайних громадян об'єдналися та продемонстрували підтримку (у тому числі матеріального характеру) особам, які постраждали від війни, а також нашому сектору безпеки та оборони.

Як відомо, злочинність швидко адаптується до нових реалій, трансформується у них [3, с. 45]. Надходження потоків гуманітарної допомоги, благодійних пожертв, безоплатної допомоги призвели не тільки до позитивних наслідків, але і до активізації злочинних елементів, що вилилося у поширенні випадків нецільового використання згаданих матеріальних надходжень (незаконне привласнення, продаж тощо).

З огляду на ряд наявних підстав криміналізації [4, с. 146-147] згаданих вище діянь (серед яких високий рівень суспільної небезпеки (у багатьох випадках даний акт протиправної поведінки заподіює шкоди суспільним відносинам у сфері забезпечення воєнної безпеки України), типовість та поширеність на території держави (лише за період з 2022 по 2024 роки (включно) обліковано 680 випадків вчинення діяння у вигляді незаконного використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги [5]), необхідність впливу кримінально-правовими заходами, домінування позитивних наслідків криміналізації над негативними тощо) законодавець вимушено прийняв рішення щодо віднесення

незаконного використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги до числа кримінальних правопорушень. Так, 24.03.2022 року Законом України № 2155-IX «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо відповідальності за незаконне використання гуманітарної допомоги» [6] Особлива частина КК України була доповнена ст. 201-2 КК України «Незаконне використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги».

В умовах широкомасштабної війни рішення законодавця щодо включення до КК України ст. 201-2 КК України у її первинному вигляді приймалося оперативним, через що в науковому середовищі постали палкі дискусії щодо вдалості дотримання законодавчої техніки під час конструювання ст. 201-2 КК України.

Стан дослідження. Проблемі регулювання кримінальної відповідальності за незаконне використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги приділяли увагу такі вчені, як С. В. Бабанін, В. С. Березняк, О. М. Бондарчук, О. О. Дудоров, Д. В. Каменський, В. М. Киричко, О. Г. Колб, О. В. Кришевич, О. М. Литвинов, В. Д. Людвік, Р. О. Мовчан, Ю. В. Орлов, О. В. Охман, А. В. Савченко, Л. І. Скрекля, С. І. Спільник, Н. О. Степаненко, А. В. Степанченко, Л. В. Томаш, О. О. Титаренко, А. В. Філіпп, М. І. Хавронюк, В. В. Шаблістий, А. О. Шаповалова, Н. М. Шаповалова, Ю. В. Швець, С. І. Шевченко, Т. В. Шевченко, А. В. Шевчук, І. А. Щербак, О. С. Юнін, Г. З. Яремко, І. М. Ясін та ін. Не дивлячись на це, на науковому рівні досі не вироблено уніфікованої позиції щодо напрямів модернізації чинної редакції ст. 201-2 КК України.

Метою статті є дослідження окремих питань кримінальної відповідальності за делікти, передбачені ст. 201-2 КК України, та їх вплив на воєнну безпеку держави.

Виклад основного матеріалу. Як вдало зазначають В. С. Березняк та Г. В. Ревіна, дослідження ситуації з наданням гуманітарної допомоги на території України показало значне коло порушень у цій сфері – гуманітарна допомога розкрадається, перепродається, використовується не за призначенням, а здебільшого з метою особистого збагачення та, відповідно не доходить до тих, хто її потребує – військових і цивільного населення. Цієї допомоги, по-перше, явно недостатньо і вона здебільшого потрапляє на ринки, а не населенню. Інтернет-портали систематично публікують інформацію щодо справ, пов'язаних із різними шахрайськими схемами щодо гуманітарної допомоги. По-друге, це стає репутаційним колапсом для України [7, с. 5].

Наведене вкотре свідчить про нагальну потребу у застосуванні до винних у вчиненні незаконного використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги кримінально-правових заходів впливу, адже названі делікти не тільки сприяють загостренню гуманітарної кризи в державі, викликаній воєнною агресією з боку російської федерації, але і негативно впливають на репутацію України в очах європейських та американських партнерів. Останній факт, у свою чергу, також здатен підрвати воєнну безпеку держави, адже зниження обсягів надходжень допомоги від названих суб'єктів міжнародних правовідносин підриває рівень обороноздатності.

Не дивлячись на той факт, що закріплення кримінальної відповідальності за незаконне використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги було своєчасним та соціально обумовленим рішенням, чинна редакція ст. 201-2 КК України містить окремі недоліки, які є підставою для виникнення значної кількості дискусій серед правників та науковців. Не в останню чергу такі недоліки пов'язані зі стислими термінами прийняття Закону України від 24.03.2022 року № 2155-IX «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо відповідальності за незаконне використання гуманітарної допомоги». Проаналізуємо окремі з них.

Як зазначається у висновку Головного науково-експертного управління Апарату Верховної Ради України на проєкт Закону України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо відповідальності за використання гуманітарної допомоги під час дії воєнного стану» від 18.03.2022 № 16/03-2022/56013, звернення до положень Закону України «Про гуманітарну допомогу» свідчить, що учасниками суспільних відносин у сфері отримання, надання, оформлення, розподілу і контролю за цільовим використанням гуманітарної допомоги є: донори; отримувачі гуманітарної допомоги; набувачі гуманітарної допомоги. При цьому отримувачами гуманітарної допомоги є виключно такі юридичні особи, які зареєстровані в установленому Кабінетом Міністрів України порядку в Єдиному реєстрі отримувачів гуманітарної допомоги. Однак, визнання отримувачів гуманітарної допомоги суб'єктами складу кримінального правопорушення, передбаченого новою ст. 201-2 КК, виключається з огляду на те, що суб'єктом кримінального правопорушення може бути виключно фізична осудна особа, яка вчинила

кримінальне правопорушення у віці, з якого може наставати кримінальна відповідальність (ч. 1 ст. 18 КК). У свою чергу, донорами є юридичні та фізичні особи в Україні або за її межами, які добровільно надають гуманітарну допомогу отримувачам гуманітарної допомоги в Україні або за її межами, а набувачами гуманітарної допомоги є фізичні та юридичні особи, які її потребують і яким вона безпосередньо надається. Очевидно, що вказані категорії донорів-фізичних осіб та набувачів-фізичних осіб також не можуть бути визнані суб'єктами кримінального правопорушення, передбаченого ст. 201-2 КК. За таких умов буде складно з'ясувати, яка ж категорія осіб підпадатиме під поняття «суб'єкт кримінального правопорушення» в контексті нової ст. 201-2 КК [8].

Таким чином, під час проєктування положень ст. 201-2 КК України виникли численні порушення законодавчої техніки, що призвели до складнощів у визначенні суб'єкта кримінального правопорушення у вигляді незаконного використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги.

Станом на сьогоднішній день до згаданого вище Закону України «Про гуманітарну допомогу» були внесені зміни. Зокрема, відтепер отримувачами гуманітарної допомоги можуть бути також акредитовані представництва іноземних держав, міжнародних та іноземних гуманітарних організацій в Україні (без створення юридичної особи) [9]. Очевидно, що такі зміни є недостатніми для вирішення проблеми, на якій акцентують увагу представники Головного науково-експертного управління Апарату Верховної Ради України, тому наразі на практиці продовжує існувати нагальна потреба у синхронізації відповідних положень Закону України «Про гуманітарну допомогу» та чинної редакції КК України (наприклад, шляхом внесення змін до диспозиції ст. 201-2 закону про кримінальну відповідальність, які дозволять конкретизувати категорії фізичних осіб, які можуть виступати суб'єктами згаданого делікту).

На недосконалість диспозицій ст. 201-2 наголошують і вітчизняні науковці. Зокрема, М. П. Куцевич вдало вказує на тому, що законодавчий припис в ч. 1 ст. 201-2 КК України про вчинення цих дій «з метою отримання прибутку» робить цю мету обов'язковою ознакою як основного (ч. 1), так і кваліфікованих складів (ч. 2 і ч. 3) цього кримінального правопорушення. Разом з тим, як мінімум, можна поставити питання, а чи можливе незаконне розпорядження (наприклад, безоплатне відчуження) гуманітарною допомогою без мети отримання прибутку. Позитивна відповідь на це запитання виглядає цілком виправданою, однак через законодавчу вказівку на мету отримання прибутку, вчинення тих самих дій без мети отримання прибутку не буде утворювати складу правопорушення, передбаченого в ч. 1 ст. 201-2 КК України [10, с. 58].

Дійсно, вказівка на мету у вигляді отримання прибутку робить її (мету) обов'язковою ознакою суб'єктивної сторони складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 201-2 КК України [11], що, в свою чергу, призводить до:

1) складнощів у процесі кваліфікації діянь винного за цією нормою – подекуди довести факт переслідування винним саме цієї мети майже неможливо, через що можливі випадки уникнення суб'єктом кримінального правопорушення кримінальної відповідальності за вчинення делікту, передбаченого ст. 201-2 КК України;

2) неможливості притягнення до кримінальної відповідальності за ст. 201-2 КК України осіб, які незаконно використовували гуманітарну допомогу, благодійні пожертви або безоплатну допомогу, переслідуючи іншу мету.

Останній факт наразі виглядає особливо проблемним, адже на практиці виникає чимала кількість випадків, коли винний незаконно використав гуманітарну допомогу, благодійні пожертви або благодійну допомогу з іншою метою (наприклад, особисте використання, надання її близьким особам безкоштовно тощо). Водночас, у переважній більшості із них ступінь суспільної небезпеки діяння не є нижчим ніж той, що об'єктивно властивий незаконному використанню гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги саме з метою отримання прибутку, адже кожне з перелічених діянь призводить до однакових наслідків – відповідні категорії громадян або сектор безпеки і оборони не отримують у встановленому порядку життєво важливі надходження матеріальних благ, їжі, медикаментів, тощо.

Очевидно, що в умовах широкомасштабної війни, яку російська федерація розв'язала проти України, діяння у вигляді незаконного використання гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги нерідко заподіюють значної шкоди воєнній безпеці державі, адже, як зазначається у дефініції категорії «гуманітарна допомога», закріпленій у п. 2 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про гуманітарну допомогу», даний вид допомоги надається, у тому числі, для підготовки до збройного захисту держави та її захисту у разі збройної агресії або збройного конфлікту [12].

На окрему увагу також заслуговує питання репутаційних втрат перед державами-партнерами, про що частково зазначалося вище. Безумовно, сучасні демократичні держави розуміють факт того, що Україна в процесі війни проти російської федерації уособлює у собі весь цивілізований світ, що веде боротьбу проти варварства, імперіалізму, беззаконня [13, с. 25]. Зрозуміло, що своїми діями держава-агресор намагається зруйнувати побудовану після Другої світової війни архітектуру безпеки. Реалізація цих планів призведе до хаосу та нових локальних (або навіть світових) війн.

У таких умовах цілий ряд світових держав надає різні види підтримки нашій державі [13, с. 205]. Незаконне ж використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги, в свою чергу, створює серед держав-партнерів сумніви в доцільності та ефективності надання такої допомоги, що, як наслідок, підриває подальшу здатність України у наданні відсічі російській федерації.

Закріплення в якості обов'язкової ознаки суб'єктивної сторони кримінального правопорушення, передбаченого ст. 201-2 КК України, мети у вигляді отримання прибутку негативно впливає на ефективність протидії державою випадкам незаконного та (або) нецільового використання гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги.

На підставі викладеного вище можна констатувати, що мета у вигляді отримання прибутку у багатьох випадках не впливає на ступінь суспільної небезпеки діяння у вигляді незаконного використання гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги. Через це, можливо, доречно виключити її з числа обов'язкових ознак суб'єктивної сторони складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 201-2 КК України.

О. О. Дудоров та Р. О. Мовчан у своїх роботах дійшли висновку про те, що доповнення КК ст. 201-2 – черговий прояв невиправданої казуїстичності кримінального закону. Проаналізовану кримінально-правову заборону в її чинній редакції помилково розміщено серед статей КК про відповідальність за кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності. На сьогоднішні недоліки, притаманні караності незаконного використання гуманітарної допомоги, благодійних пожертв частково усуваються за допомогою застосування ч. 3 ст. 201-2 КК (за такою ознакою, як вчинення дій під час воєнного стану). З урахуванням викладеного вчені схиляються до думки про необхідність виключення з КК дослідженої кримінально-правової заборони як непотрібного прояву надмірної (надлишкової) криміналізації. Водночас, зазначають науковці, незважаючи на незадовільне втілення у ст. 201-2 КК ідеї забезпечити предметну кримінально-правову протидію зловживанням зі специфічним майном, проблема вдосконалення кримінального закону в цій сфері існує. Тому, на думку вчених, пошуку відповіді на питання про потребу мати «під» гуманітарну допомогу і благодійні пожертви окрему заборону, присвячену самостійному господарському (економічному) делікту, – своєрідний аналог ст. 210 КК «Нецільове використання бюджетних коштів, здійснення витратів бюджету чи надання кредитів з бюджету без встановлених бюджетних призначень або з їх перевищенням», – мають бути присвячені самостійні наукові розвідки [14, с. 111].

На нашу думку, викладена вище позиція є доволі цікавою та такою, що може бути врахована в процесі модернізації чинної редакції КК України. Зокрема, повністю підтримуємо ідею щодо дискусійності включення ст. 201-2 саме до розділу VII Особливої частини КК України «Кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності» з огляду на зміст дефініції «господарська діяльність», що закріплені у Податковому кодексі України, Господарському кодексі України, Господарському процесуальному кодексі України та інших законодавчих актах. Нагадаємо, диференціація Особливої частини КК України здійснюється за принципом родових об'єктів кримінальних правопорушень. При цьому, безпосереднім об'єктом делікту у вигляді незаконного використання гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги виступають суспільні відносини у сфері отримання, надання, оформлення, розподілу і контролю за цільовим використанням гуманітарної допомоги [15, с. 101]. Думається, даний безпосередній об'єкт кримінального правопорушення, навряд чи, можна розглядати в якості частини родового об'єкта деліктів, поставлених під охорону розділу VII Особливої частини КК України.

Що ж стосується питання доцільності криміналізації незаконного використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги, вважаємо, відповідь на нього має бути знайдена в ході окремих досліджень відповідності цього акту суспільно небезпечної поведінки підставам та принципам криміналізації.

Отже, на підставі викладеного вище можна зробити висновок про те, що чинна редакція ст. 201-2 КК України містить цілий ряд дискусійних положень. З метою їх усунення важливо провести узгодження даної норми закону про кримінальну відповідальність з положеннями Закону України «Про гуманітарну допомогу», виключити мету у вигляді отримання прибутку з числа

обов'язкових ознак суб'єктивної сторони складу злочину, що дозволить притягати до відповідальності осіб, які допустили нецільове використання гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги, переслідуючи інші цілі, тощо.

Перспективним напрямом подальших наукових пошуків є дослідження зарубіжного досвіду регулювання кримінальної відповідальності за незаконне використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги.

Список використаних джерел:

1. Шаблистий В. В., Березняк В. С., Каторкін Р. А. Окремі напрямки протидії колабораційній діяльності. Правове забезпечення євроінтеграції: загальноправовий та галузевий аспекти : кол. монографія. Riga, Latvia : «Baltija Publishing», 2024. С. 79–102.
2. Каторкін Р. А. Окремі питання кримінальної відповідальності за вчинення суспільно небезпечного діяння, передбаченого ст. 111-1 КК України. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2023. № 1. С. 215-221.
3. Каторкін Р. А. Детермінанти колабораційної діяльності. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2024. № 1. С. 44–51
4. Балобанова Д. О. Загальні засади теорії криміналізації. *Актуальні проблеми держави і права: збірник наукових праць*. 2009. № 47. С. 145-148.
5. Про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування // Офіс Генерального прокурора: офіційний вебсайт. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/prozareystrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2>
6. Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо відповідальності за незаконне використання гуманітарної допомоги: Закон України від 24.03.2022 року № 2155-IX // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-20#n5>
7. Березняк В. С., Ревіна Г. В. Незаконне використання з метою отримання рибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги: аналітичний огляд. Дніпро : ДДУВС, 2023. 86 с.
8. Висновок Головного науково-експертного управління Апарату Верховної Ради України на проект Закону України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо відповідальності за використання гуманітарної допомоги під час дії воєнного стану» від 18.03.2022 № 16/03-2022/56013 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/pubFile/1246935>
9. Про гуманітарну допомогу: Закон України від 22.10.1999 № 1192-XIV // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1192-14#Text>
10. Куцевич М. П. Проблеми кримінальної відповідальності за ст. 201-2 КК України «Незаконне використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги». *Соціологія права*. 2022. № 1 – 2 (40-41). С. 48-57.
11. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
12. Про гуманітарну допомогу: Закон України від 22.10.1999 № 1192-XIV // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1192-14#Text>
13. Шаблистий В. В., Березняк В. С., Каторкін Р. А. Торгівля людьми як делікт, що посягає на безпекове середовище. Organizational and legal fundamentals for the formation of a security environment in Ukraine : Scientific monograph. Riga, Latvia : Baltija Publishing, 2023. P. 205-229.
14. Дудоров О. О., Мовчан Р. О. Кримінально-правова заборона щодо незаконного використання гуманітарної допомоги: сумнівна законодавча новела. *Вісник ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка*. 2022. Вип. 2 (98). С. 99-115.
15. Попович О. В., Томаш Л. В., Латковський П. П., Бабій А. Ю. Кримінальне право України. Особлива частина: навчальний посібник. Чернівці, 2022. 319 с.

Дата першого надходження статті до видання: 06.01.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 27.01.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 27.05.2026